

Učni načrt

Predmet

TUBA IN DRUGA KONIČNA TROBILA

1. Opredelitev predmeta
2. Splošni cilji predmeta
3. Operativni cilji predmeta - dejavnosti
4. Operativni cilji predmeta - vsebine
5. Standardi znanja
6. Didaktična priporočila
7. Izvedbeni standardi in normativi

1. OPREDELITEV PREDMETA

Predmet tuba in druga konična trobila s kotlastim ustnikom in široko menzurirano cevjo zavzema zelo široko področje glasbil, ki se jih je doslej v glasbenem šolstvu bodisi nehote spregledovalo bodisi celo zanemarjalo. Gre za "zbor" (consort) med seboj zvokovno enovitih in uravnoveženih trobil od sopraninske do kontrabasovske različice, katerih skupen izvor je stari vojaški signalni rog ali "bugel". Poznamo jih pod mnogo imeni in v mnogo različnih izvedbah, ki se predvsem razlikujejo po iznajditelju ali pa po deželi njihove gradnje. Vsa ta glasbila, vključno s tubo kot morda najbolj znanem predstavniku te široke družine, so sorazmerno mladega porekla, ki seže nekako v trideseta leta 19. stoletja, hkrati pa so sad neverjetne izumiteljske in graditeljske mrzlice tedanjih izdelovalcev, ki so, opogumljeni z izumom sistema ventilov na trobilih, jeli iskati glasbila, ki bi s svojimi zvokovnimi in tehničnimi sposobnostmi, pa z zvokovno in registrsko uravnoveženostjo predstavljali nosilce glavnih melodičnih linij, glavne kontramelodije, nevsiljivo harmonsko spremljavo ter čvrst in voluminozen bas – skratka nekakšen trobilski ekvivalent godalnemu korpusu v takrat hitro se razvijajočih pihalnih (največkrat vojaških) orkestrih. V ta namen so iskali mehkejšo in temnejšo barvo zvoka, kot jo imajo trobente in pozavne, ter večji zvokovni volumen, kot ga imata (lesni) rog in sodobni kornet (kot izvedba poštnega roga). Stari vojaški "bugel" – signalni rog, na katerega se je trobilo v širok in globok kotlast ustnik in ki je imel izrazito široko menzurirano konično cev (videz nekakšne zelo odebeljene trobente), je zato služil kot zadovoljiva podlaga tem ciljem in tako postal prednik skoraj stotim na novo zgrajenim glasbilom, ki jih poznamo pod naslednjimi imeni:

Bugelhorni ali krilni rogovi; katerih izvor seže v Prusijo (graditelj Moritz na pobudo kapelnika Wieprechta), pozneje še temeljito izpopolnjenih s strani češkega graditelja Červényja. Poznamo sopransko krilovko, altovski rog (alt), tenorski rog (tenor) in baritonski rog (bariton).

Saksovi rogovi, ki jih je na podlagi bugla in malo mlajših clavicora in neoalta v enotno družino zgradil in javnosti predstavil belgijsko-francoski graditelj Adolphe Sax. Poznamo jih od sopraninske do kontrabasovske različice.

Tube, katere izum sta spet podpisala Wieprecht in Moritz, izpopolnitev v sodobno obliko pa Červény. Poznamo jih od tenorske (imenovane tudi evfonijum) do kontrabasovske različice.

Helikoni - njihov izvor seže že v prazgodovino in antiko, kjer so poznali krožno zavita glasbila, kot so keltsko-germanski lur ali rimski cornu in buccine. Zamisel sodobnega helikona se je bojda porodila v Rusiji, patent pa je podpisal dunajski graditelj Stowasser leta 1845. Tudi njih je izpopolnil Červény. Pred sto leti so obstajali od altovske do kontrabasovske različice, danes samo še v basovski in kontrabasovski. Podobna glasbila v vseh registrskih različicah je pod imenom saxtube tudi patentiral Adolphe Sax.

Suzafoni so ameriška izvedba helikona, ki je pred dobrimi sto leti nastala na pobudo kapelnika Johna Philipa Souse. Za njih je poleg krožno zavite cevi značilen še spektakularno razširjeni odmevnik (do 66 cm premera), ki je po dveh prelomih v pravem kotu nad glasbenikovo glavo obrnjen naprej. Danes jih poznamo od baritonske do kontrabasovske različice, tajvanska tvrdka Jupiter pa po naročilu izdelata tudi altovskega (sopranskega).

Flicorni so italijanska različica saksovih rogov, ki jo je razvil milanski graditelj Pelitti. Od prejšnjih se razlikujejo po nekoliko ožje menzurirani cevi in temu primerno svetlejšem tonu. Poznamo jih prav tako od sopraninske do kontrabasovske različice ter tudi pod ljudskimi imeni kot "genis" za altovskega, "bombardino" za baritonskega itd.

Melofon je v osnovi altovski saksov ali krilni rog v Es, vendar grajen v obliki francoskega roga, kjer se drži roka v odmevniku, ki je obrnjen navzdol in nazaj.

Wagnerjeve tube – so nastale po Červényjevem izumu - cornonu ter na pobudo Richarda Wagnerja, ki je za svojo slovito Tetralogijo v trobilnem kurpusu potreboval zvočni most med rogovi in pozavnami. Po videzu in obliki glavne cevi so podobne tenorskemu in baritonskem krilnem rogu ovalne gradnje, ustnik pa je lijakast kot pri rogu. Obstajajo v tenorski in basovski izvedbi. !! Za morebiten pouk tega glasbila je bolj priporočljivo, da ga prevzame rogist !!

Kornofoni – so francoski odgovor na wagnerjeve tube in patent graditelja Bessona, ki je z njimi tudi hotel konkurirati saksovim rogovom. Prav tako so ovalne oblike z zelo široko menzurirano in dosledno konično cevjo ter z naprej obrnjenim odmevnikom, ustnik pa je spet lijakast kot pri rogu. Poznamo jih od sopranske do basovske izvedbe. !! Tudi za morebiten pouk kornofonov je priporočljivo, da ga prevzame rogist!!

Za ves ta neverjetno pester izbor glasbil je značilno, da so sorazmerno “prijazni” za igranje ter zato priljubljeni pri množici ljubiteljskih glasbenikov vsega sveta, hkrati pa jih najdemo tudi v vseh poklicnih in vrhunskih zasedbah od simfoničnega orkestra (tuba), pihalnih orkestrrov, brass bandov, fanfarskih orkestrrov, big bandov do komornih zasedb. Za njih je bila dozdej zložena že lepa količina solistične literatute, imamo pa tudi vrhunske soliste, kot so evfonijisti Steven Meath, brata Childs, Brian Bowman; tubisti Roger Bobo, Toby Hanks, Michael Lind, Velvet Brown; altsakshornist Sandy Smith ter izredni jazzovski glasbeniki na krilovki ali sopranskem saksovem rogu, kot so Clark Terry, Chuck Maggione ali pa Hugh Maneskella. Vsa našeta glasbila v uporabi občutljivega, muzikalnega in veščega glasbenika zazvenijo plemenito in prijetno ter so bogata tako izrazno kot po svojih tehničnih zmožnostih, hkrati pa so nepogrešljiv sestavni del katerekoli pihalno-trobilske zasedbe v našem domačem tovrstnem izročilu, zato si zaslužijo najvišjo strokovno obravnavo in najbolj kakovosten pouk.

Naj ta učni načrt služi temu za pomoč in v koristno vodilo.

2. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

UČENCI:

- se oblikujejo v vsestransko razvito osebnost s pozitivnim odnosom do dela, umetnosti in potrebe po izpopolnjevanju in razvoju,
- razvijajo glasbeno kulturo in smisel za glasbo:
 - prebujajo interes in ljubezen do glasbe in glasbenega izražanja,
 - vzpostavljajo naravne vezi med umetniškim mišljenjem, sluhom ob spoznavanju
 - zakonitosti glasbenega izraza in med glasbenimi oblikami ob pomoči tehnike,
 - pridobivajo motorične spretnosti in veščine, potrebne za izvajanje in zapisovanje glasbe,
 - razvijajo natančne ritmične predstave,
 - se navajajo na samokontrolo in kontrolo zvoka,
 - razvijajo analitično obvladovanje notnega teksta,
 - se usposabljaajo za samostojno delo in nadaljnje glasbeno izobraževanje,
 - se usposabljaajo za samostojno izvajanje glasbenih del in igranje v komornih skupinah ter orkestrih.

3. OPERATIVNI CILJI PREDMETA - DEJAVNOSTI

NIŽJA STOPNJA			VIŠJA STOPNJA
Učenci:	1. in 2. razred	3. in 4. razred	5. in 6. razred
igrajo na glasbilo;	<ul style="list-style-type: none"> • spoznajo inštrument in njegove značilnosti (preponsko dihanje), • usklajujejo jezik z delom desne roke, • igrajo krajše skladbe, • igrajo preprostejše etude, • igrajo lestvice in akorde, • učijo se igranja z lista, • učijo se igranja na pamet; 	<ul style="list-style-type: none"> • igrajo zahtevnejše skladbe, • igrajo durove in molove lestvice, po možnosti v dveh oktavah z akordi, • igrajo zahtevnejše etude, • igrajo z lista, • igrajo po slušni zaznavi, • igrajo na pamet; • igrajo zahtevne skladbe, • razvijejo igro z lista, • igrajo na pamet, 	<ul style="list-style-type: none"> • igrajo v različni glasbeni sestavi, • igrajo lestvice čez dve oktavi razloženo, • spoznajo tenorski ključ, • igrajo zahtevnejše etude, • igrajo že ciklične skladbe;
solfedžirajo;	<ul style="list-style-type: none"> • pojejo skladbe, ki jih igrajo, • v mislih štejejo dobe (lahko z metronomom), • natančno upoštevajo trajanje tonov; 	<ul style="list-style-type: none"> • pojejo skladbe, ki jih igrajo, • štejejo dobe – metronom, • natančno upoštevajo trajanje tonov, • pojejo zahtevne intervale v etudah; 	<ul style="list-style-type: none"> • pojejo skladbe, ki jih igrajo, • štejejo dobe – metronom, • natančno upoštevajo trajanje tonov, • pojejo zahtevne intervale;
oblikujejo zvok;	<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo vlogo jezika in atako, • uporabijo enostavne dinamične kontraste (glasno, tiho), • prepričevanje tonov (uporaba vokalov) • uporabijo artikulacijo (legato, non legato, staccato); 	<ul style="list-style-type: none"> • uporabijo dinamične kontraste (p, mp, mf, f), • hitreje prepričujejo (fleksibilnost), • uporabijo legato, non legato in staccato artikulacijo; 	<ul style="list-style-type: none"> • razvijejo vse tehnične prvine (fleksibilnost, dvojni-trojni jezik): <ul style="list-style-type: none"> - nadzorujejo trajanje in kakovost tona - (jakost, barva), - hitreje prepričujejo - uporabijo artikulacijo vseh vrst, - širijo dinamični razpon;
igrajo v skupini;	<ul style="list-style-type: none"> • igrajo dvoglasne skladbe ob učiteljevi spremljavi in obrnjeno; 	<ul style="list-style-type: none"> • navadijo se na skupinsko igro z lažjimi skladbami; 	<ul style="list-style-type: none"> • igrajo zahtevne skladbe v različnih zasedbah;
ustvarjajo;	<ul style="list-style-type: none"> • poslušajo posnetke svojega igranja; 	<ul style="list-style-type: none"> • poslušajo posnetke svojega igranja in igranja drugih, • izvajajo svoje skladbe; 	<ul style="list-style-type: none"> • uporabijo sodobne učne pripomočke (video, računalnik, gramofon, vokman, kasetofon);

<p>spoznavajo, ocenjujejo in vrednotijo glasbo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • razumejo preprosto notno sliko, • praktično uporabljajo sestavine glasbene teorije, • spoznavajo osnovne značilnosti zvoka (višina, trajanje, barva, jakost), • povezujejo tone v skupine prek motivov, fraz in period do eno, dvo- in tridelnih pesemskih oblik, • poznajo dele glasbila in njihove funkcije, • razlikujejo značaje skladb (veselo, otožno, šaljivo, razigrano), • prepoznajo razlike med grobim in kultiviranim igranjem. 	<ul style="list-style-type: none"> • praktično uporabijo sestavine glasbene teorije, • poglobijo občutek za tempo in dinamiko, • spoznajo nove glasbene oblike, • poznajo zgodovinski razvoj inštrumenta, • ocenijo lastne izvedbe (nastopi) in razvijejo kritičen odnos do svojega igranja, • ob poslušanju drugih primerjajo svoje znanje, • razvijejo pozitivni tekmovalni duh, • spoznajo zgodovinski razvoj glasbe na Slovenskem – seznanijo se z lažjimi skladbami slovenskih avtorjev. 	<ul style="list-style-type: none"> • praktično uporabijo sestavine glasbene teorije, • poglobijo občutek za tempo, dinamiko ... • sistematično zaokrožijo in uporabijo vsa pridobljena znanja, • spoznajo različne načine zapisovanja tonov, • poglobijo poznavanje inštrumenta, • oblikujejo kriterije vrednotenja glasbe s primerjavo lastnih skladb z drugimi (nastopi drugih učencev, koncerti, avdio- in videoposnetki ...), • izkustveno, razumsko in čustveno ocenijo in ovrednotijo izvajano glasbo, • spoznajo zahtevnejše skladbe slovenskih in drugih evropskih avtorjev.
<p>Dodatni pouk</p>	<p>Intenzivnejše razvijanje tehničnih in muzikalnih prvin do stopnje celovitega uresničevanja ciljev in brezhibnega obvladovanja vsebin, ki so predvidena za posamezni razred oziroma stopnjo izobraževanja.</p>		

4. OPERATIVNI CILJI PREDMETA - VSEBINE

1. razred

TEHNIČNE IN MUZIKALNE PRVINE TER TEORETIČNE VSEBINE:

- Drža telesa,
- dihanje,
- drža inštrumenta,
- nastavek,
- igranje na ustnik in vibracija ustnic,
- igranje na inštrument,
- dinamične prvine p, mf, f,
- spoznavajo, razumejo in igrajo notne vrednosti: celinke, polovinke, četrтинke in osminke z istoimenskimi pavzami,
- igrajo non-legato igro.

LESTVICE:

- Durova osnovna alikvotna niza in obe najbližji v kvintnem krogu ter njihov trozvok,
- igranje v obsegu ene oktave ter v notnih vrednostih celinke in polovinke.

ŠOLE – METODE:

- Peter Wastall: Learn as you Play (Boosey & Hawkes) – za vsa glasbila.

Pri tej metodi sopranski saksov rog in krilovka uporabljata isto kot trobenta in kornet, sopraninski saksov rog ter altovski krilni in saksov rog pa tisto, kjer piše Eb Tenor Horn (tako se v angleščini namreč imenuje altovski saksov rog). V prvem letu naj se predela prvih osem lekcij te šole in vse skladbe s klavirsko spremljavo, ki sledijo tem lekcijam. Ob tej metodi se dobi še poseben zvezek Scales and Arpeggios. V prvem letu naj se predelata prvi dve stopnji (grade 1 in grade 2).

SKLADBE:

- Prva tri leta je dodaten vir lažjih skladb ob klavirju, primernih za nastope tudi album Up Front v dveh delih; založnik NBA - Britansko združenje za trobila; prav tako za vsa omenjena glasbila.

OPOMBE:

Poleg že navedenih šol - metod, etud, skladb ipd., se lahko uporablja tudi druga ustrezna literatura.

IZPITNE VSEBINE:

- Durova lestvica s trozvokom,
- dve etudi,
- ena skladba s klavirsko spremljavo.

2. razred

TEHNIČNE IN MUZIKALNE PRVINE TER TEORETIČNE VSEBINE:

- Razvijajo tehniko igranja glasbila ter skladno s tem svojo telesno pripravo,
- igrajo na ustnik,
- ritmično berejo note,
- igrajo non-legato.

LESTVICE:

- Igrajo durove in molove lestvice s trozvoki v obsegu ene oktave,
- igrajo jih v polovinkah in četrtnkah.

ŠOLE – METODE:

- Peter Wastall: Learn as you Play (Boosey & Hawkes) – za vsa glasbila.
- Nadaljuje se z metodo Learn as you play - predela se od devete do šestnajste lekcije ter vse skladbe s klavirsko spremljavo, ki sledijo tem lekcijam. V zvezku Scales and Arpeggios naj se predelata tretja in četrta stopnja.

SKLADBE:

- Prva tri leta je dodaten vir lažjih skladb ob klavirju, primernih za nastope tudi album Up Front v dveh delih; založnik NBA - Britansko združenje za trobila; prav tako za vsa omenjena glasbila.

OPOMBE:

Poleg že navedenih šol - metod, etud, skladb ipd., se lahko uporablja tudi druga ustrezna literatura.

IZPITNE VSEBINE:

- Durova in molova lestvica s trozvoki (na pamet),
- dve etudi,
- ena skladba s klavirsko spremljavo (na pamet).

3. razred

TEHNIČNE IN MUZIKALNE PRVINE TER TEORETIČNE VSEBINE:

- Razvijajo obseg inštrumenta navzgor in navzdol,
- razvijajo fleksibilnost – prepihujejo alikvotne tone,
- spoznavajo, razumejo in igrajo vsa notna trajanja in pavze v dvo-, tro- in štiri četrtinskem in osminkem taktovskem načinu,
- razumejo in izvajajo legato in non-legato ter točno artikulacijo,
- obvladujejo dinamične prvine od pp-f, akcente in agogiko,
- igrajo v duetu ali večjih komornih skupinah.

LESTVICE:

- Igrajo durove in molove lestvice s trozvoki in septakordi v obsegu duodecime,
- igrajo jih v osminkah ter v različnih atrikulacijah in tempih.

ŠOLE – METODE:

- Peter Wastall: Learn as you Play (Boosey & Hawkes) – za vsa glasbila.
- Zaključni se z metodo Learn as you play; predela se od sedemnajste do štiriindvajsete lekcije ter skladbe ob klavirju. Predela se še peta stopnja v zvezku Scales and Arpeggios.

SKLADBE:

- Glej isto postavko pri prejšnjih dveh razredih.

OPOMBE:

Poleg že navedenih šol - metod, etud, skladb ipd., se lahko uporablja tudi druga ustrezna literatura.

IZPITNE VSEBINE:

- Durova in molova lestvica s trozvoki,
- dve etudi,
- ena skladba s klavirsko spremljavo (na pamet).

4. razred

TEHNIČNE IN MUZIKALNE PRVINE TER TEORETIČNE VSEBINE:

- Razvijanje že naštetih prvin iz tretjega razreda,
- spoznavajo slogovne posebnosti posameznih obdobij,
- gojijo visoko kulturo zvoka ter lasten odnos do njega,
- o izvedenih skladbah razpravljajo.

LESTVICE:

- Igrajo vse durove in molove lestvice s trozvoki in septakordi v obsegu duodecime,
- igrajo jih v šestnajstinkah ter v različnih načinih, artikulacijah in hitrostih.

ŠOLE – METODE:

- P. Clodomir: Methode Complete (A. Leduc)
 - za saksove rogove, ki berejo v violinskem ključu in krilovko,
- R. Kietzer: Šole (Wilhelm Zimmermann)
 - za tube, saksove rogove, ki berejo v basovskem ključu, krilne rogove razen krilovke, helikone in suzafone,
- Harvey S. Whistler: Pares Scales (R Rubank Inc.)
 - za vsako registersko različico obstaja posebna šola.

SKLADBE:

- Rene Mignon: Chanteraine (Billaudot)
 - sopranski saksov rog in krilovka,
- Lucien Niverd: Chant melancolique (Billaudot)
 - sopraninski saksov rog, altovski saksov rog in altovski krilni rog,
- Robert Clerisse: Soir (Billaudot)
 - tenorski saksov rog in tenorski krilni rog,
- Čajkovski/arr. Laube: Andante cantabile (Carl Fisher)
 - tenorska tuba, baritonski krilni rog in baritonski suzafon,
- Gordon Jacob: Bagatelles (Emerson)
 - basovska tuba, Es ali F helikon, Es suzafon,
- Christopher Hayes: Solo Pomposo (Carl Fisher)
 - kontrabasovska tuba, BB helikon in BB suzafon.

OPOMBE:

Poleg že navedenih šol - metod, etud, skladb ipd., se lahko uporablja tudi druga ustrezna literatura.

IZPITNE VSEBINE:

- Durova in molova lestvica z zloženimi trozvoki in četverozvoki v obsegu duodecime,
- dve etudi,
- dve skladbi s klavirsko spremljavo.

NAPREDOVANJE

Za prehod na višjo stopnjo izobraževanja mora učenec na izpitu za 4. razred tube ali drugih koničnih trobil pokazati dobro obvladovanje vseh tehničnih in muzikalnih sestavin igre in pridobiti pozitivno mnenje izpitne komisije.

5. razred

TEHNIČNE IN MUZIKALNE PRVINE TER TEORETIČNE VSEBINE:

- Razvijajo tehniko igranja glasbil,
- izenačujejo kakovost zvoka v vseh registrih,
- dosegaajo telesno pripravljenost, ki jim omogoča izenačeno kakovost igranja v daljšem časovnem obdobju,
- obvladajo ritem dihanja,
- solfedžirajo tekst, ki ga igrajo,
- razumejo in spoznajo notne vrednosti kvintola in septola z istoimenskimi pavzami,
- spoznajo in obvladujejo alla breve ter nesimetrične taktovske načine,
- igrajo v šolskih in ljubiteljskih orkestrih.

LESTVICE:

- Igrajo vse durove in molove lestvice z zloženimi trozvoki in četverozvoki v obsegu dveh oktav,
- igrajo jih v različnih notnih vrednostih, načinih, artikulacijah in hitrostih.

ŠOLE – METODE:

- Nadaljuje se s šolami in metodami, začetimi v četrtem razredu,
- Claude Gordon: Physical Approach to Elementary Brass Playing (Carl Fischer)
 - za vsa glasbila,
- Saint-Jacome: Complete Methode (Carl Fischer)
 - za vsa glasbila, ki berejo v violinskem ključu,
- Arban/Randall: Famous methode (Carl Fischer)
 - za vsa glasbila, ki berejo v basovskem ključu.

SKLADBE:

- G. Ballay: Andante in Allegro (A. Leduc)
 - sopranski saksov rog in krilovka,
- A. Bruniau: Sur le montagne (Billaudot)
 - sopraninski saksov rog, altovski saksov rog in altovski krilni rog
- E. Barat: Introduction et Serenade (A. Leduc)
 - tenorski saksov rog, tenorski krilni rog,
- H. Walters: Forty Fathoms (Rubank Inc)
 - tenorska tuba, baritonski krilni rog in baritonski suzafon,
- G. Jacob: Six Little Tuba Pieces (Emerson)
 - basovska tuba, Es ali F helikon, Es suzafon
- Gieb/Frost: Heroic Tale (Carl Fischer)
 - kontrabasovska tuba, BB helikon ali suzafon.

OPOMBE:

Poleg že navedenih šol - metod, etud, skladb ipd., se lahko uporablja tudi druga ustrezna literatura.

IZPITNE VSEBINE:

- Durova in molova lestvica s trozvoki, dominanten in zmanjšan četverozvok čez dve oktavi, razloženo v osminkah in šestnajstinkah,
- dve etudi: ena melodična, ena tehnična,
- dve skladbi s klavirsko spremljavo (ena na pamet).

6. razred

TEHNIČNE IN MUZIKALNE PRVINE TER TEORETIČNE VSEBINE:

- Razvijajo tehniko fleksibilnosti,
- uvajajo se v igranje dvojnega in trojnega staccata,
- solfedžirajo in po potrebi transponirajo tekst, ki ga igrajo,
- verodostojno obvladajo izvajanje različnih glasbenih slogov,
- igrajo v različnih šolskih in ljubiteljskih orkestrih,
- seznanijo se s slogovnim izvajanjem trilčkov, okraskov in predložkov.

LESTVICE:

- Isto kot v petem razredu, vendar s poudarkom na vse hitrejših tempih in povečani natančnosti ter virtuoznosti izvedbe,
- igra kromatične lestvice v različnih notnih vrednostih, načinih, artikulacijah in hitrostih,
- spoznavajo se tudi s celotonsko lestvico in starimi diatoničnimi modusi.

ŠOLE – METODE:

- V šestem letu se predvideva, da učenci dokončajo delo z Clodomirjevimi in Kietzerjevimi šolami,
- Claude Gordon: Physical Approach to Elementary Brass Playing (Carl Fischer)
 - za vsa glasbila,
- Saint-Jacome: Complete methode (Carl Fischer)
 - za glasbila, ki berejo v violinskem ključu,
- Arban/Randall: Famous Methode (Carl Fischer)
 - za glasbila, ki berejo v basovskem ključu.

SKLADBE:

- A. Lortzing: Thema und Variationem (založnik Peters)
 - sopranski saksov rog, krilovka, tenorski saksov rog, tenorski krilni rog,
- Edward Gregson: Nine Miniatures (Novello)
 - sopraninski saksov rog, altovski saksov rog in altovski krilni rog,
- Davis: Variations on a Theme of Schumann (Southern Music Company)
 - tenorska tuba, baritonski krilni rog, baritonski suzafon,
- Vandercook: Colossus (Rubank Inc)
 - basovska tuba, Es, F helikon, Es suzafon,
- R. Dowling: His Majesty the Tuba (Bellwin)
 - kontrabasovska tuba, BB helikon, suzafon.

OPOMBE:

Poleg že navedenih šol - metod, etud, skladb ipd., se lahko uporablja tudi druga ustrezna literatura.

IZPITNE VSEBINE:

- Durova in molova lestvica s pripadajočimi trozvoki in četverzvoki, razloženo čez dve oktavi v osminkah in šestnajstinkah,
- dve etudi različnega značaja,
- dve skladbi s klavirsko spremljavo (ena na pamet).

5. STANDARDI ZNANJA

Standardi znanja so vezani na operativne cilje predmeta in vzorce literature za posamezni razred, ki se letno preverjajo z izpitnim nastopom. Izpitno gradivo se tako lahko črpa iz predlaganih vsebin, sicer pa naj bi se ob zaključkih dvoletij ocenjevalo predvsem obvladovanje osnovnih postavk igranja, ki so zapisane v operativnih ciljeh. S tem se izognemo zgolj količinskemu preigravanju skladb, ne da bi hkrati učenec gradivo obvladoval. Najpomembnejši je skladen razvoj učenčevih telesnih in duhovnih sposobnosti.

Ob koncu nižje stopnje imajo tako učenci že razvito osnovno tehniko in postavitev tona. Razumejo in igrajo notne vrednosti: celinke, polovinke, četrtinke, osminke, osminske triole, šestnajstinke, punktirane note in istoimenske pavze v četrtnskem in osminskem taktovskem načinu. Igrajo tekoče durove in vse tri molove lestvice s trozvoki in četverzvoki po obsegu, ki je odvisen od posameznika. Znajo se že sami uglasiti.

Ob koncu višje stopnje je pomembno, da učenci kažejo razumevanje pri izvajanju različnih slogov (klasika, jazz ...). Razumejo in igrajo etude v različnih taktovskih načinih, tudi asimetričnih in z ritmičnimi posebnostmi, kot sta kvintole in septole. Obvladujejo že skrajne registre ter se uvajajo v igranje dvojnega in trojnega staccata. Lestvice igrajo tekoče čez dve oktavi z izenačenim registrom ter s pripadajočimi tro- in četverzvoki v različnih tempih, dinamiki in artikulaciji. Prav tako razvijejo motoriko dela prstov in neprekinjenost izdihanega zraka (zračni stolp) z igranjem kromatičnih lestvic ter se uvajajo v svet modusov. Njihova telesna pripravljenost mora zadoščati za daljše kakovostno in izenačeno igranje glasbila. Ustvariti si morajo odnos do lastnega zvoka, ki mora biti plemenit in nadzorovan. Pridobiti si morajo izkušnje in znanje komornega muziciranja ter hkrati postati uporabni glasbeniki za vse zunajšolske ljubiteljske orkestre. Glasbo morajo podajati tekoče, z izrazom in s potrebno natančnostjo.

6. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Priporočljive starosti za začetek poučevanja teh glasbil

Podobno kot velja za vsa druga trobila, se mora tudi tu upoštevati dejstvo, da je otroka nesmiselno poučevati katerokoli od navedenih glasbil (glej Opredelitev predmeta), dokler mu ne zrastejo vsaj drugi sprednji zobje (enojke, dvojke, priporočljive so tudi trojke in štirice). Zategadelj je po predmetniku najnižja starostna meja, ko bi se začelo poučevati konična trobila, deset let. Seveda pa je ob upoštevanju omenjenih fizioloških danosti možno tudi napraviti izjeme in začeti pouk že v starosti osmih let. Pri tej starosti je, ne glede na spol, že možno učiti altovski krilni ali pa altovski saksov rog.

Tadva na splošno veljata za “najprijaznejša” od vseh trobil, saj sta – prvič: zaradi sredinske glasovne lege (altovske) sorazmerno nezahtevna za pihanje – drugič: ker nista niti pretežka niti prevelika ter grajena vertikalno, tako da ga učenec lahko objame kot dojenčka, je zato tudi drža glasbila primerna za otroka te starosti – in končno tretjič: premer obroča ustnika za otroška usta ni prevelik.

Preden napišemo spisek priporočljivih začetnih starosti za sleherno glasbilo, naj še povemo razloge, zakaj ne priporočamo začetka pouka na kateremkoli drugem koničnem trobilu pred desetim letom. Pri manjših – sopraninskem in sopranskem saksovem rogu ali pri krilovki – sta dva poglavitna razloga. Prvi je horizontalna drža, kjer je težišče zaradi precejšnje teže glasbila in same gradnje pomaknjeno k odmevniku in bi zato glasbilo (še posebej pri sopranskih izvedbah) pri mlajšem otroku navkljub precejšnjemu naporu vseskozi uhajalo navzdol, bolele bi ga roke, zaradi nestabilne lege glasbila bi vseskozi imel težave z nastavkom; pojavljale bi se vse napake, ki se zgodijo, če damo premajhnemu ali premlademu učencu v roke – namesto korneta – trobento, le da bi bile

zaradi še večje teže glasbila te napake hujše. Drugi razlog (ta velja predvsem za sopraninski saksov rog) pa je, da zaradi skrajne glasovne lege tako mlad učenec ne bi zmozel zadostne intenzivnosti pihanja, kar bi mu pri igranju povzročalo hude težave.

Tenorska glasbila – tenorski saksov rog, tenorski krilni rog, ne pa evfonij in tenorska tuba – bi bila še najbližje primernosti za to starost, saj bi jih osemletni otrok glede drže, teže in pihanja že lahko obvladoval, a je premer obroča ustnika le malo prevelik.

Baritonska glasbila – baritonski krilni rog, evfonij, tenorska tuba, baritonski suzafon – imajo za otroke prav tako prevelik ustnik, ob tem pa so še občutno težja od tenorskih ter širše menzurirana, kar pomeni, da so precej večji porabniki zraka.

Pri basovskih in kontrabasovskih glasbilih – tubah, helikonih in suzafonih – se težave, omenjene pri baritonskih, samo še stopnjujejo, pri helikonih in večjih suzafonih pa se še doda pogoj, da mora biti učenec dovolj plečat, sicer mu glasbilo preprosto “spolzi” kot obroč okoli palice.

Naj poudarimo še dve pomembni stvari; prvič: altovski krilni (ali saksov) rog nudi izvrstno osnovo igranja kateregakoli koničnega trobila s kotlastim ustnikom in široko menzurirano cevjo in je zato izhodišče za selitev tako na manjša kot tudi večja glasbila (predsodek, da se ne da preseliti iz večjega trobila na manjše, je nesmiseln); drugič: vse svetovane starosti upoštevajo povprečno raščenega otroka (možne so izjeme v obe smeri – tu pa seveda pride v poštev učiteljeva presoja).

Priporočljiva starost:

- 10 let = tenorski krilni ali saksov rog,
- 11 let = baritonski krilni rog, tenorska tuba, baritonski suzafon,
- 12 let = krilovka, sopranski saksov rog, basovski saksov rog,
- 13 let = basovska tuba, kontrabasovski saksov rog, F ali Es helikon, Es suzafon,
- 14 let = kontrabasovska tuba, BB helikon, BB suzafon, sopraninski saksov rog.

In kot izjema:

- 8 let = altovski krilni ali saksov rog.

Priporočljive izvedbe glasbila za začetek poučevanja basovskih in kontrabasovskih registrskih različic

Pri največjih predstavnikih družine se zaradi precejšnje velikosti glasbila pojavljajo še dodatni problemi. Znano je namreč, da se obe najvažnejši osnovni postavki igranja – osnove dihanja in pravilna drža telesa ter z njo postavitvev ustnika na ustnici (nastavek) – najlažje nauči in nadzoruje, ko učenec svoje glasbilo igra v naravnem položaju telesa; stoje, pri tubah pa je tak položaj navkljub vsem možnem “jermenju” skoraj nemogoče udobno doseči. Zaradi tega se tube najpogosteje igrajo sede, tu pa se pojavljajo številni problemi, kako sedeti, da bo tudi glasbilo dovolj stabilno “sedelo” z učencem, da se bosta ustna cev in ustnik približala ustnicam v naravnem položaju, da bo pri sedenju sproščen in sposoben intenzivnega dihanja.

Iz izkušenj lahko zatrdimo, da se te težave v sedečem položaju nikoli zadovoljivo ne rešijo ter kot take povzročajo na videz nesmiselne zaplete, ki pa še dolgo časa zavirajo in bremenijo razvoj učenčevih glasbenih sposobnosti.

V ta namen zelo priporočamo, da se vsaj pri začetnikih kot prvo glasbilo uporabljajo **helikoni**.

- Ti so krožno zaviti in jih zato postavimo na levo ramo, kjer težo glasbila prevzame celoten ramenski obroč kot najčvrstejši in najmočnejši mišično-skeletni sistem človekovega telesa, leva roka pa le pomaga pri uravnavanju položaja glasbila.
- Helikoni imajo tudi nastavljivo ustno cev, ki jo lahko slehernemu prilagodimo v položaj, ko je dotik ustnika z ustnicami v popolnoma naravnem položaju glave.
- Ker so helikoni grajeni v obliki popolne konične cevi v spirali (kar je akustično najpopolnejša izvedba!), so tudi najprijaznejši za pihanje, ker gre skozi njih zrak skorajda brez odpora in naravnost spodbujajo izdatno vdihavanje in izdihavanje zraka ter vzpostavljajo “nepretrgan zračni stolp” kot zagotovo najpomembnejšo fiziološko postavko uspešnega in kakovostnega igranja velikih koničnih trobil.
- Zato zvenijo helikoni plemenito, mehko in mogočno hkrati in so tudi s tega vidika najboljša rešitev.
- V praksi preverjeno je tudi, da vsak, ki uspešno obvlada igranje helikona, potem v isti ali še večji meri obvlada tudi igranje tube ali saksovega roga.

7. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI

Materialni pogoji

Za izvajanje pouka tube in njej sorodnih koničnih trobil se priporoča večji, zračen in zvočno izoliran prostor z visokim stropom.

Obvezna oprema: zrcalo, metronom, klavir ali pianino.

Šole naj imajo poleg obveznega **basovskega predstavnika**:

- najbolj priporočljiv je **EES** ali **F helikon**
- ter **treh altovskih predstavnikov** družine za najmlajše učence na voljo še naslednje postavitev glasbil:
 - dve krilovki ali sopranska saksova rogova,
 - tenorski in baritonski krilni ali saksov rog,
 - še enega od predstavnikov kontrabasovskih koničnih trobil (spet je najbolj priporočljiv BB helikon).

Priporočljivo je, da so inštrumenti iz iste družine trobil (npr. saksovi ali krilni rogovi).

Druga priporočljiva oprema: sredstva za snemanje in reprodukcijo zvoka.

Pogoji za vpis

Primerna starost in glasbene ter fizične dispozicije za igranje na tubi in drugih koničnih trobilih, ki jih kandidat dokaže na sprejemnem preizkusu.

Preverjanje in ocenjevanje

Znanje preverjamo in ocenjujemo pri pouku, na internih in javnih nastopih ter ob koncu šolskega leta pri izpitih. Ocene oblikujemo v skladu s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah.